

पानगळ, फळछाटणी करताना घ्यावयाची काळजी

हाताने वेलीची पाने काढण्याचे काम सुरू असताना.

द्राक्ष उत्पादन तंत्र

डॉ. स. द. रामटेके, अप्पासो गवळी

द्राक्षाची फळ छाटणी हे कुशलतेचे काम आहे. त्यासाठी शास्त्रीय दृष्टिकोन ठेवावा. यासाठी प्रत्यक्ष छाटणीवेळी खालील मुद्द्यांचा विचार आवश्यक आहे.

● छाटणीपूर्वी केलेल्या काडी तपासणीच्या निष्कर्षानुसार छाटणीसाठी काही ठोकताळे बांधावेत. यामध्ये सबकेन जोडानंतर राखावयाच्या डोळ्यांच्या, तसेच सरळ काडीवरील ठरावीक आखूड पेरांचा विचार करावा लागतो. काडी तपासणी शक्य झाले नसल्यासही छाटणी करताना असे ठोकताळे उपयोगी पडतात. परदेशामध्ये (युरोप, ऑस्ट्रेलिया) फळधारकता पडताळणीच्या निष्कर्षाचा उपयोग संभाव्य उत्पादनाचा अंदाज घेणे व भविष्यातील नियोजनासाठी केला जातो. (मुख्यतः वायनरी उद्योग) तसेच यंत्राद्वारे छाटणी करताना छाटणीच्या मर्यादा ठरविण्यासाठीही अशी तपासणी उपयोगी पडते.

● सबकेनच्या जोडाच्या ठिकाणावरील डोळा हा बहुतेक वेळा फळधारक असतो. या ठिकाणी घड चांगल्या प्रतीचा असतो. यालाच 'टायगर बड' असे म्हटले जाते. हा डोळा राखून छाटणी करणे योग्य ठरते.

● सरळ काडीवरील सहा ते दहा डोळ्यांमध्ये आखूड असलेले पेर राखून पुढे छाटणी करणे योग्य ठरते. कारण आखूड पेरांवर डोळे फळधारक असण्याची शक्यता जास्त असते.

● जाड काड्यांवरील फळधारक डोळ्यांमधील अंतर अधिक असते, याचा छाटणी घेताना विचार करावा.

● पहिल्या वर्षीच्या द्राक्ष बागेसाठी फळछाटणी घेताना शक्यतो अनुकूल वातावरण पाहून छाटणी घ्यावी. नवीन बागेतील काडीमध्ये अन्नसाठ्याची उपलब्धता कमी असू शकते. अशा स्थितीमध्ये प्रतिकूल परिस्थितीमध्ये द्राक्षाची फळछाटणी घेतल्यास बागेत फळधारक डोळे कमी निघण्याची शक्यता असते.

● खत व पाणी यांचे योग्य नियोजन करून छाटणीपूर्वी आठ दिवसांनी दोन्ही गोष्टी सुरू कराव्यात.

● इथेफॉनची मात्रा ७ मि.लि. प्रति लिटर या प्रमाणात द्यावी.

● वातावरणाचा व्यवस्थित अंदाज घेऊन प्रखर सूर्यप्रकाश असतानाच पानगळ करावी.

● पानगळीच्या वेळी निवडक काड्या डोळे तपासणीसाठी काढाव्यात. काडी तपासणीच्या निष्कर्ष यानुसार छाटणी करावी.

नाहीत. हाताने पानगळ केल्यानंतर काडी १० ते १२ दिवस उघडी राहिल्यास, पानातील अन्नद्रव्ये काडीवरील डोळ्यात गोळा होतात. त्यानंतर डोळे फुगण्यास सुरुवात होते. डोळे एकसारखे फुगल्यास फळछाटणीनंतर एकसारखी फूट निघण्यास मदत होते.

रसायनाद्वारे पानगळ करणे :

● इथेफॉन (३९ टक्के एसएल) हे फॉस्फोनेट कुटुंबातील पद्धतशीर वनस्पती वाढ नियंत्रक असून, त्याचा वापर द्राक्षामध्ये पानगळ करण्यासाठी, मण्यांना रंग येण्यासाठी केला जातो. ते वनस्पतींच्या उतींमध्ये प्रवेश करून, स्थलांतरित होते. हळूहळू इथिलीनमध्ये विघटित होत असल्यामुळे वाढीच्या प्रक्रियेवर सकारात्मक परिणाम करते. इथिलीन हे अंतर्गत इथिलीनच्या उत्पादनास उत्तेजन देत असल्याने अनेक शारीरिक प्रक्रियांवर थेट प्रभाव टाकते. (विशेषतः पिकणे, परिपक्वता इ.). फळांची गोडी छाटणी करते वेळेस काडीवरील पाने इथेफॉन या संजीवकांच्या वापराद्वारे काढली जातात. ऑक्टोबर छाटणीपूर्वी

● द्राक्ष बागेतील पानगळ साधारणतः ७० ते ८० टक्के झाली असल्यास बागेची छाटणी करून घ्यावी. पानगळ केल्यामुळे काडीवरील डोळ्यांना भरपूर सूर्यप्रकाश मिळतो. त्यामुळे डोळे क्रियाशील होतात. पर्यायाने फुटी लवकर निघण्यास मदत मिळते. त्याचप्रमाणे वेलीवर घड मोठ्या प्रमाणात दिसून येतात. पानांचे पूर्ण विघटन होण्यासाठी पानापासून ते कळ्यापर्यंत अन्नद्रव्ये गोळा करण्यास मदत करते. इथिलीनची वाढ आणि वेलीमधील ऑक्झिनस कमी केल्यामुळे कळ्या फुटण्यास मदत होते. इथेफॉन फवारणीच्या वेळी ५ ते ६ दिवसआधी पाणी पूर्णपणे बंद करावे. यामुळे बागेला ताण बसून पाने कमकुवत होतील. पानगळ लवकर होईल. बागेला पाण्याचा ताण व्यवस्थित बसला नसल्यास पानगळ उशिरा होईल.

● पाने पिवळी होतात व नंतर हळूहळू गळून खाली पडू लागतात.

● ७ ते ८ दिवसांमध्ये जवळपास ८० टक्के पाने गळून पडतात.

● पानातील अन्नघटक, कार्बोहायड्रेट आदी घटक काडीत साठवले जातात. त्यानंतर छाटणी करून हायड्रोजन सायनामाइड पेस्ट केले जाते. त्यानंतर डोळे फुटून बाहेर आल्यानंतर काडीमध्ये साठवलेली अन्नद्रव्ये उपयोगी पडतात.

● फुटवे एकसमान येतात.

● छाटणीच्या आठ दिवस आधीपासून पाण्याचा ताण पडणार नाही, याची काळजी घ्यावी.

● दोनदा इथेफॉनचा वापर करणे टाळावे.

● ढगाळ हवामानात पानगळ करू नये.

सुमारे दोन आठवडे आधी इथेफॉन ७ मि.लि. प्रति लिटर पाणी या प्रमाणे फवारणी करावी. मात्र साधारणपणे छाटणी करताना पावसाळी वातावरण असते. अशा परिस्थितीमध्ये द्राक्ष बागायतदार नवीन फुटीची वाढ रोखण्यास पोटॅशची मात्रा जास्त प्रमाणात देतात. परंतु पोटॅशमुळे देठाला मजबूती येते. त्यामुळे इथेफॉनच्या कमी मात्रेमुळे पानगळ होत नाही. सध्याच्या वातावरणात इथेफॉनसोबत अन्य रसायने मिसळू नयेत.

● द्राक्ष बागेतील पानगळ साधारणतः ७० ते ८० टक्के झाली असल्यास बागेची छाटणी करून घ्यावी. पानगळ केल्यामुळे काडीवरील डोळ्यांना भरपूर सूर्यप्रकाश मिळतो. त्यामुळे डोळे क्रियाशील होतात. पर्यायाने फुटी लवकर निघण्यास मदत मिळते. त्याचप्रमाणे वेलीवर घड मोठ्या प्रमाणात दिसून येतात. पानांचे पूर्ण विघटन होण्यासाठी पानापासून ते कळ्यापर्यंत अन्नद्रव्ये गोळा करण्यास मदत करते. इथिलीनची वाढ आणि वेलीमधील ऑक्झिनस कमी केल्यामुळे कळ्या फुटण्यास मदत होते. इथेफॉन फवारणीच्या वेळी ५ ते ६ दिवसआधी पाणी पूर्णपणे बंद करावे. यामुळे बागेला ताण बसून पाने कमकुवत होतील. पानगळ लवकर होईल. बागेला पाण्याचा ताण व्यवस्थित बसला नसल्यास पानगळ उशिरा होईल.

● पाने पिवळी होतात व नंतर हळूहळू गळून खाली पडू लागतात.

● ७ ते ८ दिवसांमध्ये जवळपास ८० टक्के पाने गळून पडतात.

● पानातील अन्नघटक, कार्बोहायड्रेट आदी घटक काडीत साठवले जातात. त्यानंतर छाटणी करून हायड्रोजन सायनामाइड पेस्ट केले जाते. त्यानंतर डोळे फुटून बाहेर आल्यानंतर काडीमध्ये साठवलेली अन्नद्रव्ये उपयोगी पडतात.

● फुटवे एकसमान येतात.

● छाटणीच्या आठ दिवस आधीपासून पाण्याचा ताण पडणार नाही, याची काळजी घ्यावी.

● दोनदा इथेफॉनचा वापर करणे टाळावे.

● ढगाळ हवामानात पानगळ करू नये.

वलासिफाइड	विशेष योजना:
सहा ओळीसाठी	२ पेड + १ फ्री,
फक्त ५०० रुपये,	३ पेड + २ फ्री,
पुढील प्रत्येक जादा	५ पेड + १ फ्री,
ओळीस रु. ८५/-	१० पेड + १२ फ्री

बई. इंपोर्टर- मागील ३० वर्षांपासून संपुर्ण फर्टिलायझर, भारतभर विद्राव्यखते, मायक्रो मिनी, छुमिक, न्युट्रियंट, पीजीआर व स्पेशालिटी फॉस्फोरिक, केमीकल्स विक्रीत आघाडी वर फॉस्फोरिक, तसेच उत्तम दर्जा, यो- पीजीआर, वाजवीरेट यासाठी सुप्रसिध्द अस टिड फॉर्म्युलेशन. असलेल्या तसेच उत्तम दर्जा, ५३३८४.

व्यवसाय महाराष्ट्रात कंपनीच्या उत्पादनांच्या डिलर शेतकरी यांचेकडून ऑर्डर बुकिंगसाठी आकर्षक कमीशनवर विक्री प्रतिनिधी पाहोतेत. अनुभवी इच्छुकानी ९४२२२५८१७३ या नंबरला आपला बायोडाटा पाण्यातील सर्व हार्डस अंपवर पाठवावा. मत्स्यखाद्य संपर्क :

व्यवसायविषयक

व्यवसाय धंदा

शुन्य भांडवल गुंतवणूकीत कंपनीच्या परवान्यावरच आपल्याच तालुक्यात आमच्या सहकार्याने शेतोपयोगी खते/ औषधे विक्रीसाठी अल्फा ई कॉम-स्मार्ट शॉपी सुरू करा. बरोबरच आमचे ट्रेनिंग घेऊन एक निष्णात पीक सल्लागार म्हणून काम करा व त्यातून हमखास व कायमस्वरूपी लाखां रूपये मिळवा. संपर्क: अल्फा बायो. नाशिक. ९१५६५०४४९४

पोल्ट्रीसाठी आव न होणारी, सलेली, उत्कृष्ट माणें डोबळे नवी मुंबई

व्ययक

दोणे

रित असलेल्या कुशीडिप्लोमा, कॅटॉग व कुशी अनुभवी सल्लागार व विविध क करणे आहे. व इन्सेटिव्ह ४९२२२२०४,

यंत्रसामग्री

मशिनरी

'सफल' सिताफळ प्रक्रिया मशीन उपलब्ध. पूर्ण पाकळी आउटपुट. २ मॉडेलमध्ये उपलब्ध. संपर्क : 7350024212.

वाचकांसाठी निवेदन

सर्व प्रकारच्या जाहिरातींमधील मजकूर जाहिरातदाराने दिल्या-नुसार प्रसिद्ध केला जातो. यातील कोणत्याही माहितीच्या सत्यतेबाबत 'सकाळ' व्यवस्थापन हमी देऊ शकत नाही, याची वाचकांनी नोंद घ्यावी.

-वरील व्यवस्थापक, अग्रावन

ठी संपर्क

- सातारा- अविनव ८९६१३२५१५
- नाशिक-वेतन ११६८६६११५८
- अहमदनगर- सचिन ८८८१६६५८२
- अकोला- महेश १०११०६११३३
- सोलापूर- विलास ११५५५५५८३८

२५. बुधवार पेठ, पुणे -५४११००२

- डॉ. एस. डी. रामटेके,

९४२२३१३१६६

(राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी,